

E. O.

**"Iwan Iwanowicz Połzunow", I. J.
Konfiedieratow, Moskwa-Leningrad
1951 : [recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/1, 176-177

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książka Kragielskiego i Szczedrowa przeznaczona jest przede wszystkim dla inżynierów, zrozumienie jej wymaga bowiem znajomości wyższej matematyki.

E. O.

Nikołaj K o p e r n i k. *Sbornik statiej i matieriałow k 410-letiju so dnia smierci (1453—1953)*. Izdatielstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa 1955, s. 112.

Wydany przez Radę Astronomiczną Radzieckiej Akademii Nauk zbiorek zawiera materiały przygotowane na uroczyste posiedzenie Wydziału Nauk Fizyko-matematycznych Akademii, które odbyło się 3 lipca 1953 r. W skład zbioru wchodzi referaty: A. A. Michajłowa o życiu i twórczości Kopernika, B. F. Porszniewa o jego epoce, W. A. Foka o porównaniu systemu kopernikańskiego i ptolemeuszowego w świetle współczesnych teorii grawitacji oraz F. J. Nesteruka o inżynierskich pracach Kopernika (nieco wcześniejsza wersja tego referatu została przetłumaczona na język polski i wydrukowana w trzecim tomie „Studiów i materiałów z dziejów nauki polskiej”). Na końcu książki zamieszczony jest opis wystawy książek i materiałów dotyczących Kopernika zorganizowanej z okazji uroczystego posiedzenia z 3 lipca 1953 r. przez Bibliotekę Akademii Nauk ZSRR.

E. O.

Paweł de K r u i f, *Łowcy mikrobów*. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, wydanie V, Warszawa 1956, s. VII + 316.

Z radością powitać należy nowe wydanie świetnej książki amerykańskiego mikrobiologa Pawła de Kruifa, w popularny sposób kreślącej rozwój mikrobiologii od czasów Leeuwenhoeka do początków naszego wieku. Nie ze wszystkimi ocenami autora będziemy się dzisiaj — jak to wyjaśnia redakcja w krótkiej przedmowie — zgadzać. Ale — tak jak i trzydzieści lat temu — będziemy i dziś czytali tę książkę z nieustającym zainteresowaniem, nie mogąc się oderwać od opowieści o losach „łowców mikrobów“.

E. O.

I. J. K o n f i e d i e r a t o w, *Iwan Iwanowicz Połzunow*. „Gosudarstwennoje Energičičeskoje Izdatielstwo“, Moskwa — Leningrad 1951, s. 295.

Z opóźnieniem ukazała się na naszych półkach księgarskich wydana przed pięciu laty cenna książka I. J. Konfiedieratowa o wielkim wynalazcy rosyjskim, Połzunowie. Książka ukazała się w serii Działacze Techniki Energetycznej jako jej trzynasty tom.

Autor, dobry znawca historii techniki cieplnej, ukazuje dorobek Połzunowa na tle rozwoju maszyny parowej w innych krajach znaczonego osiągnięciami Papina, Savery'ego, Newcomena i innych wynalazców. Analizując ten rozwój autor udowadnia, że Połzunowowi jako pierwszemu udało się skonstruować maszynę pozbawioną przerywności biegu, która dzięki temu mogła być zastosowana do poruszania szeregu maszyn roboczych, podczas gdy maszyny jego poprzedników służyły przede wszystkim do pompowania wody

z kopalni. Pożunow umarł w 1766 r. na parę miesięcy przed ukończeniem budowy swej maszyny. Następcy jego nie potrafili jej eksploatować i dorobek wynalazcy uległ zaprzepaszczeniu i zapomnieniu na przeszło półtora stulecia.

Książka Konfiedieratowa jest po pracy W. W. Danilewskiego z 1940 r. drugą podstawową książką o wielkim wynalazcy.

E. O.

Maurice D a u m a s, *Lavoisier — théoricien et expérimentateur*, Paris 1955, s. 181.

Zarówno postać jak i dzieło straconego podczas rewolucji w r. 1794 chemika — odkrywcy znaczenia tlenu w procesach spalania, który obalił teorię flogistonu — były już od półwiecza przedmiotem gruntownych opracowań.

Autor książki — jak czytamy we wstępie — podjął się zadania „uzupełnienia i zrewidowania niektórych poglądów dotyczących wielkiego francuskiego uczonego“. Dotyczy to, jak się okazuje, głównie zagadnienia priorytetu niektórych odkryć dokonanych przez Lavoisiera.

Wychodząc z takiego założenia, po dokonaniu ogólnej charakterystyki dzieł wielkiego chemika (rozdz. I), a przed omówieniem dyskusji na temat pierwszeństwa jego odkryć (rozdz. III) — w oparciu o manuskrypty zachowane w „Académie des Sciences“ — autor przedstawia chronologię naukowej działalności uczonego (rozdz. II), co stanowi oczywiście rzecz rozstrzygającą wiele kwestii spornych.

W następnych rozdziałach pracy omówione zostały kolejno: zagadnienie przygotowania i ogłoszenia drukiem *Traité de chimie* (rozdz. IV), warsztatu doświadczalnego (rozdz. V), instrumentów badawczych (rozdz. VI) oraz stosunku Lavoisiera do osiemnastowiecznych koncepcji chemicznych i fizycznych (rozdz. VII). Całość uzupełnia bibliografia ważniejszych prac ogłoszonych od roku 1890 na temat Lavoisiera.

W. W.

René D u b o s, *Louis Pasteur — franc-tireur de la science*. Traduit de l'anglais par Elisabeth Dussauze. Paris 1955, s. 428.

Popularnonaukowe opracowanie dziejów życia i twórczości Pasteura dokonane zostało przez autora bardzo umiejętnie. Nie zapominając, że czytelnik książki będzie najczęściej laikiem, René Dubos umie jednak ukazać całą złożoność zagadnień wiążących się z działalnością naukową Pasteura i jego odkryciami. Po omówieniu różnych dziedzin pracy wielkiego uczonego dochodzi autor w ostatnich rozdziałach do przedstawienia najogólniejszych zagadnień dziejów odkryć naukowych.

Wstęp do francuskiego tłumaczenia tej książki (tytuł oryginału angielskiego brzmi: *Louis Pasteur, Freelance of Science*) pióra profesora Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Paryskiego Roberta Debré, wprowadza czytelnika w obręb problematyki oraz informuje o autorze książki, kierowniku wydziału Instytutu Rockefellera.

Całość uzupełnia chronologiczny wykaz ważniejszych dat z życia Pasteura, bibliografia oraz indeks osobowy.

W. W.